



100 ár

Jørgen-Frantz Jacobsen 100

Næsta víka stendur í Jørgin-Frantz'sa tekni. Her í bla-num hava vit fingi-danska filmsleikstjóran Nils Malmros at hugsa sær til eina samrø-u við Jørgen-Frantz Jacobsen, har evni er Barba og filmurin um hesa fatalu kvinnu, sum eisini t-sk-arar í samstarvi við sviar gjørdi í 1961. Hesin filmur fór ikki fram í prestaumhvørv, men samti-ar lækaumhvørv. Longur inn í bla-num hevur Jógván Isaksen bókméntunarlíga grein um Barbu og Jørgen-Frantz. Forlagi Fannir gevur eisini út forvitis-líga bók "Vit kunnu sjálv-ir". Hetta eru tekstir, sum Jørgin-Frantz skriva-i í bla-num Tingakrossi og so eisini naka av tí, sum hann skriva-i í donsku avísini Politiken 1925-36 og sum ikki er við í "Nordiske kronikker". Ritstjóri á hesi forvitis-lígu útgávu er Turi Sig-urardóttir.

Ta er í mi-ari víku, at sjálvur hundra ára dag-urin er. Henda dag skipar Nor-urlandahúsi, Rit-høvundafelagi og tey, i kn-itt eru at verkætlanini "Fer-in" fyri kvøldsetu í Nor-urlandahúsinum. Millum anna ver-ur høvi at síggja júst ta handriti, sum Nils Malmros tekur stø-i í greinini til høgri. Hetta er upprunaliga handriti til søguna um Barbu, júst so sum Jørgin-Frantz skriva-i ta. Vi bl-anti. Dey-amerktur. William Heinesen og seinni Zacharias Heinesen hava havt ta í varveitslu og ta hevur ikki veri- snt fram á-ur. Í forhøllini í Nor-urlandahúsinum ver-a eisini s-nd fram brøv og

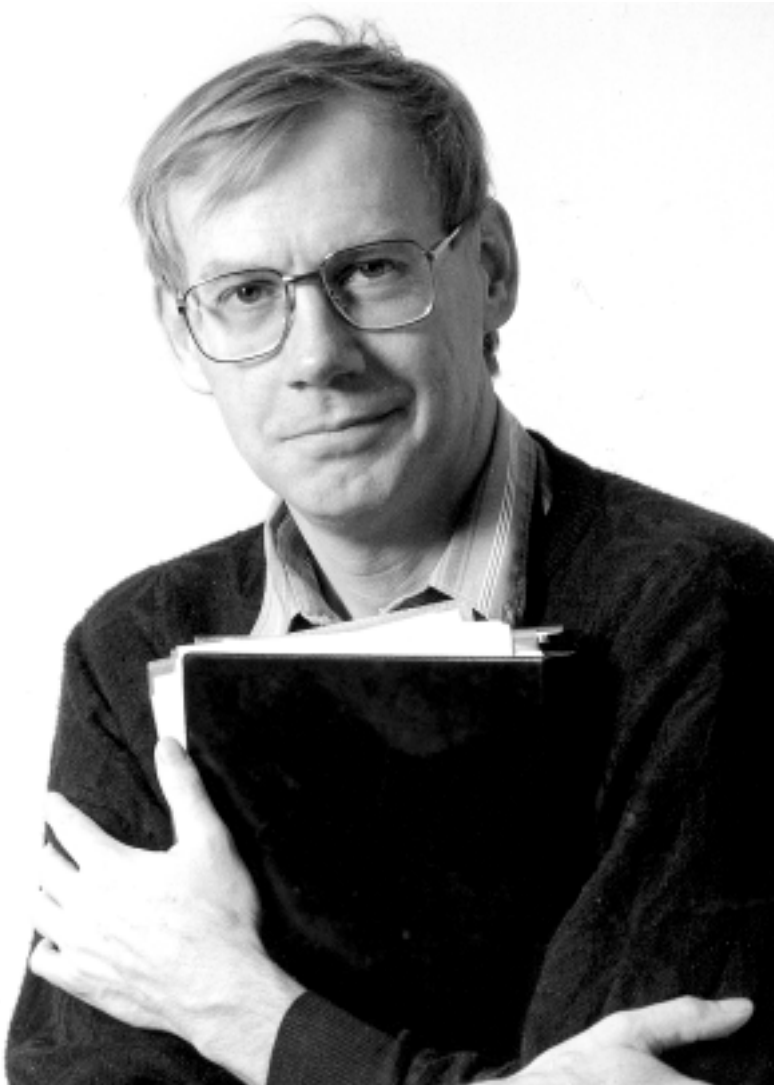
myndir og eitt n-itt lista-verk, sum Edward Fuglò hevur mála- við stø-i í brøvum hjá Jørgin-Frantz.

Burtúr fjølbroyttu skránni fyri kvøldsetuna kann nevast, at føroysku tónaskøldini Tróndur Bogason og Sunnleif Ras-mussen hava arbeitt við tekstum eftir, ella kn-ittir at Jørgin-Frantz. Kórsats-ur, sum Tróndur hevur gjørt til yrkingina hjá Jan-usi Djurhuus "Songur til lívi", ver-ur fyrstu fer at hoyra og Sunnleif fer at grei-a frá um n-eggja tón-listaverki "Fer-in". Hetta er verkætlan, sum Urð Jo-hannesen stendur fyri.

Verki byggir á tekst, sum Jørgin-Frantz skriva-i á n-eggjárinum 1921. Úr Danmark kemur Hanne Flohr Sørensen, sum fer at grei-a frá um lív og verk hjá skaldinum. Fyri Gylðendal stjórnar hon stórum bókméntunarlí-gum verki um Jørgin-Frantz, sum kemur út næsta ár. Úr sjónleikara-bókinum Grímu fara vit mikukvøldi eisini at hoyra Ega Dam og Hans Tórgar framføra leik-mynd úr ví-agitna bræva-skiftinum millum William og Jørgin-Frantz. Óney-ugt skuldi havt veri at sagt, at ídni brævskrivarin Jørgin-Frantz telist mill-um teirra, sum pr-itt hava føroysk frímerki. Kvøld-setan á hundra ára degi skaldsins endar við at Petra Iversen syngur Kingo-lagi "Sorríg og glede", sum júst er annar av sálmunum, sum n-ittir ver-a gjøgnum filmin hjá Malmros um Barbu.

Kvøldsetan, sum er al-menn, byrjar mikukvøldi í kamp með tuberkulose og død forløste det, han selv opfattede som en

DIALOGUR. Í sambandi við 100 ára dag Jørgen-Frantz Jacobsens hevur Nils Malmros fyri Sosialin fest á bla nakrar huglei-ingar, har hann hugsar sær eina samrø-u við rithøvundan um filmin og teir spurningar, hann reisir



Barbara, Nils og Jørgen-Frantz

Nils Malmros

17. juli í ár havde jeg en bevægende oplevelse. Efter i 6 år at have haft et kærlighedsforhold til "BARBARA" fik jeg under et besøg hos Zacharias Heinesen lejlighed til at se i Jørgen-Frantz Jacobsens originale håndskrevne manuskript. Få uger forinden havde Zacharias genfundet det, - så vidt jeg forstod i bunden af et pengeskab.

Her var de - i et ca. 5 cm tykt charteque - de blegnede gullige sider, hvor Jørgen-Frantz med sirlig, letlæselig håndskrift i kamp med tuberkulose og død forløste det, han selv opfattede som en

hymne og en pavane. En hymne er en hyldestsang til livet, paven er en dødedans.

Manuskriptet er på løse ark og skrevet med blyant. På mange af siderne er der en brunlig plet øverst oppe, sandsynligvis rustmærker efter klips. Når manuskriptet ikke er skrevet med blæk, skulle det være fordi, at store dele er skrevet, medens Jørgen-Frantz lå i sengen og ikke ville kunne undgå at klatte, selvom han brugte fyldepen.

Mange af siderne må være renskrivne, for de er helt uden rettelser, medens andre er fulde af overstregetninger og omformuleringer. Før hvert kapitel er der en dis-

position og forrest i manuskriptet en udførlig personbeskrivelse.

Det er velkendt, at Jørgen-Frantz Jacobsen ikke nåede at fuldende sin roman, men at den efter hans død blev færdiggjort af hans nære ven og slægtning William Heinesen. William siger selv, at han udfyldte de manglende lakuner. Det har derfor været en udbredt opfattelse, at det var William, der skrev slutningen, som den foreligger. Det første, jeg gjorde, var derfor at begynde bagfra og ved selvsyn konstatere, at slutningen ord for ord er Jørgen-Frantz' egen.

Det sidste kapitel starter for øvrigt med, at Barbara og Andreas på klipperne i

vandkanten neden for Skansen skærer fløskæl til madding. Her har Jørgen-Frantz over kapitlet lavet en fin lille blyanttegning af et fløskæl.

På kort tid er det ikke muligt at vurdere Heinesens indflydelse på BARBARA, så det får vente. Desuden kræver det også en større videnskabelig formåen, end jeg kan præstere. Men det må være en drømmeopgave for den, der brænder for den skandinaviske og ikke mindst den færøske litteratur.

Selv havde jeg kun mulighed for at blade rundt i siderne som i et helligt skrift. Hvor jeg end slog ned, blev jeg ramt af romanens vidunderlige poesi



Nils Malmros leggur teimum lag á nor-uri við Gjógv

og understrømme af klukkende fryd. Og netop fordi jeg kan lange passager udenad, var det gribende at møde teksten, som var det i skabelsesøjeblikket. Som om Jørgen-Frantz netop havde fået formuleret: "Den der går uden om dårskaben, han går min tro uden om livet" eller "Kærligheden er som en lue, der ikke kan brænde ren og klar, uden at ængstelsen som en trækvind holder den ved lige."

Jeg tror ikke, at nogen instruktør, der har lavet en filmatisering kan undgå en nagende tvivl. Har man nu har gjort det godt nok? Ved spredte nedslag i det håndskrevne manuskript blev jeg i hvert fald beklemmt. For det er en vidunderlig roman med dens sanselige naturbeskrivelser og dybe psykologiske indsigt i menneskets natur. Den afslører vores forgæves forsøg på at ignorere, at vi godt ved, at vi er naragtige og forfængelige. Men den gør det med en glæde ved livet på godt og ondt. - Har jeg fået alt det med?

Generelt plejer forfattere at være forbavsede ukritiske, når deres bøger bliver filmatiserede, i hvert fald når de udtaler sig offentligt. Måske skyldes det en

lidt misforstået solidaritet med den, der har forbrudt sig mod deres værk. Imidlertid kunne Jørgen-Frantz godt være skarp og kritisk, blandt andet når han skulle bedømme Williams første litterære forsøg. På trods af det kan jeg ikke dy mig, nu da jeg har fået nærkontakt med ham gennem det håndskrevne manuskript: Hvad ville Jørgen-Frantz i grunden sige til filmen?

Jeg er ret sikker på, at han ville glæde sig over vores brug af naturen. Imidlertid er den færøske natur en gave til enhver fotograf, der har tid til at vente på, at tågen letter, og Koltur dukker frem i aftermodlys. Jeg er også sikker på, at han vil acceptere, at Barbara julemorgen ikke tager afsked med Hr.Poul ved Leitisvatnet, men følger med ham helt over til Sørvágur. Derved kan vi nemlig få Mykines til at stå som en dragende og truende baggrund for deres anelsesfulde afsked. Samtidig vil han ved eftertanke bifalde, at vi ikke falder for fristelsen til kunstigt at presse Kellingin og Risin og andre færøske high lights ind i historien.

Som almindelig biograf-gænger vil Jørgen-Frantz også være duperet over de frembrusende franske or-

logsfartøjer foran Nólsoy, og han vil glippe med øjnene ved at opdage, at Tinganæs atter ligger lige ud i det åbne hav. Men hvor er Gongin? Jeg vil slå blikket ned og svare, at det må han spørge tankeløse byplanlæggere om, og desværre havde vi ikke midler til at genopbygge den. For at aflede vil jeg spørge om, hvorfor franserfesten ikke blev holdt inde i Stokkastova. Det har han ikke noget fornuftigt svar på. Jeg forklarer, at ved at holde festen i Stokkastova kan vi lade varekæderen ligge under det orgastisk gyngende dansegulv. Det synes han var en morsom ide.

På det fortælle-mæssige plan vil det også mere ham, at vi har fundet ud af, hvad der i grunden blev sagt ude i admiralens kahyt. Men medens han morer sig, vil han alligevel løfte et øjenbryn. Er det ikke lige som om, der går noget af den naturlige værdighed af Lagmanden, når filmen gør ham komisk for at score et par billige point? Og hvor er den boblende indre glæde hos Hr. Poul? Det er, som om han er lidt vel længe om at komme sig over den græselige sejlsads op til de jordslåede øer i Nordatlan-

ten. Jeg ville forsvare mig med, at i romanen kommer glæden frem i kraft af en indre monolog, som man ikke sådan uden videre kan bruge i en film. Dertil vil han svare, at det er mit og ikke hans problem. Jeg vil dog minde ham om, at han selv har sagt, at han fanden gale mig havde svært ved at male sig selv i en præsts lignelse.

Men hvad så med Barbara selv? Ja, smag og behag er forskellig, men jeg vil godt vædde en kina-mand på, at Jørgen-Frantz ville knus-elske Annike von der Lippe og hendes skæve næse, selvom hun ikke er lyshåret.

Angående slutningen kan Jørgen-Frantz godt acceptere, at vi på det fore-liggende grundlag med en ufærdig roman lader Barbara forsvinde i tågen. Han kan også godt se perspektiverne i at lade Sørenskriveren træde i karakter og gøre sig til skæbne for Barbara. Ved er være den, der giver (Hr. Poul) og den, der tager (Andreas), er han dybest set den, der besidder hende. At det er en dødsynd i Karen Blixens forstand, og at Sørenskriveren til sidst smerteligt indser dette, er en styrkelse. Jørgen-Frantz vil dog påpege, at det er en

sofistikeret ændring, han kun kan acceptere, fordi Jesper Christensen er så overbevisende god som Sørenskriveren. Forøvrigt synes han, at også Lars Simonsen gør det glimrende som Hr. Poul, og det var helt urimeligt, at han ikke fik en Bodil for den præstation.

Men der er alligevel noget, der mishager Jørgen-Frantz. Det havde jo været hans tanke, at Barbara og Hr. Poul skulle genforenes til sidst omend i elendighed og under højest ufor-ligte former. Og vigtigere: Hvor er hele almuen? Vup-sen, Tangloppen, Samuel på Vippen, Niels i Puntten og alle de andre. Alle dem, der holdt af Barbara, fordi hun aldrig var hoffærdig. Fordi hun kunne være som en sol, der en uvejsaften pludselig skinnede iblandt dem. De elskede hende så højt, at de vovede at trodse øvrigheden ved at ro

hende efter Fortuna med sammenbidte tænder, blodsprængte årer og pustende som blæsebælg.

Jeg må indrømme, at også jeg savner dem, men jeg forklarer, at jeg er nødt til at lade Barbara ro alene. Jeg kan ikke lade hende forsvinde på havet sammen med 4 havnefolk. Desuden ville 4 havnefolk altid kunne finde vej hjem gennem tågen. Jørgen-Frantz kan godt mærke, at jeg er beklemmt, så han siger for at trøste mig, at min film er bedre end den tyske version fra 1961. Det er en ringe trøst.

Så siger Jørgen-Frantz: "Mine største øjeblikke har jeg haft, når gnisten er sprunget mellem sorrig og glæde. Så Gunner Møller Pedersens brug af de to Kingo-salmer: "Far Verden farvel" og "Sorríg og Glæde" i filmens musik er et scoop. Det redder filmen".



100 ár

Víkuskifti

Postboks 19, 110 Tórshavn, telefon 311820, telefax 314720, teldepóstur: eirikur@sosialur.in fo
Bla-stjórn: Eirikur Lindenskov